

írásokat készítettek tanítványaim, s az anyagot szójegyzékkel is ellátták. Ezek mellett foglalkoztak a diákok a szarvasmarha tartásával, a kötélveréssel és vadfogással is.

Hosszú évekig kísérleteztünk azzal, hogy Kisbérnek és környékének a gyermekjátékait összegyűjtsük. Nem tudjuk miért, de nem sikerült. 1975-ben tört meg először a jég, amikor három elsős szakkörös 44 kisbéri népi gyermekjátékot gyűjtött és dolgozott fel. Ezzel ezüst-érmét nyertek Sopronban.

Visszatekintve az elmúlt tíz évre, szakkörünk tevékenysége az eredmények tükrében a következő képet mutatja: az országos pályázatokra a fenti időben beküldött pályamunkák száma 45 db. Ebből 10 arany-, 11 ezüst- és 13 bronz-oklevelet szerzett. Csupán 11 nem ért el eredményt. Úgy véljük, a fentiekkel elégedettek lehetünk.

Visszatérve a 11 „eredménytelen” dolgozatra: az a véleményünk, hogy az érmelem nem jutalmazott pályamunkák sem tekinthetők eredménytelennek, hisz a mi munkánknak nemcsak az érmekek és az oklevelek a fokmérői, hanem a lélekekben végbemenő változások, azok, amik nem mérhetők közvetlenül. Eredmény az is, hogy ezek a kutató diákok megismerik környezetük szépségeit, múltunk értékeit, s az az idő, amit a megismerésre fordítottak, hasznosan eltöltött, értékes idő volt. Minden közvetlen nevelésnél nagyobb ennek a munkának az embert formáló ereje.

Munkánkat természetesen nem véletlen ötletek alapján végezzük, hanem segítségül hívjuk neves szakemberek megfelelő munkáit. Különösen sok segítséget jelentettek a Népünk Hagyományaiából c. kötetek, valamint a Néprajzi Múzeum kérdőívei. Megyei szinten szoros a kapcsolatunk a tatai Kuny Domokos Múzeummal, mindig számíthatunk a segítségükre, s ugyanezt tudjuk elmondani a Megyei Tanács V. B. Művelődési Osztályáról, a Megyei Művelődési Központtól és a Hazafias Népfront Megyei Bizottságáról is. A fent felsoroltak egyébként szakkörünk megbecsüléseként Kisbérhez közel, Rédén rendezték meg az I. Komárom megyei Honismereti Táborot. Örömmel vettük tudomásul ezt a megtiszteltetést, mint ahogy nagy örömmel töltött el bennünket az is, hogy az idén első ízben meghirdetett Kiváló Szakkör elnevezésű pályázatot megnyertük. A szakkörvezető elismerését pedig az jelentette, hogy már több alkalommal megkapta az Akadémia ilyen célokra adományozott jutalmát. A Komárom megyei Honismereti Füzetek a fentiekben kívül még megtisztelt bennünket azzal, hogy a legutóbbi számot teljesen szakkörünk anyagából válogatta össze.

A következő évek munkáját a fentebb vázoltak alapján kívánjuk folytatni. Tárgyak gyűjtése mellett (sajnos ez anyagiak hiányában egyre nehezebben oldható meg) a hagyományos paraszti gazdálkodás témakörét szeretnénk bővíteni, s természetesen változatlanul szélesre tárjuk a kaput minden egyéni elképzelés és ötlet előtt, amit helyesnek, jónak és megvalósíthatónak tartunk. Fontos munkánknak tartjuk — s sürgősen szeretnénk befejezni — a földrajzi nevek gyűjtését, ez azonban már inkább szakkörvezetői munka, s kevésbé vonhatók be a diákok.

Végezetül ezt az alkalmat ragadom meg arra, hogy köszönetet mondjak — mindazoknak, akiket előbb már felsoroltam — az anyagi és erkölcsi segítségért, valamint az adatszolgáltatóknak is, akik hajlandók gyermekeinkre időt áldozni, szívesen és szeretettel beszélgetnek el velünk, s ezzel — ők talán nem is gondolnak rá — igen hasznos nevelőmunkát végeznek és segítenek nekünk, tanároknak is.

Túri Róbert

Budapest VII. kerületének honismereti munkájáról

A főváros legkisebb, legsűrűbben lakott kerülete az Erzsébetváros, a VII. kerület. Helytörténeti bizottságunk régóta, különböző formák között működik. Bennünket a kerületek közötti vetélkedő nem talált készületlenül, legfeljebb tömörítettük sorainkat a televízió kiadványainak megfelelően.

A rendelkezésünkre álló bibliográfiák élénken tanúsíthatják, hogy bár a török idők nem sok nyomot hagytak, kerületünk mindig „átvonuló” területe volt

a különböző harcosoknak, a békés kereskedőknek és a kézműveseknek egyaránt. A már ismert korabeli és későbbi térképek Pestnek ezt a részét sohasem hanyagolták el. Feltehetően nyugodtan a kérdést: van-e valaki, aki Budapesten járt és a Lenin körúton, az Emke sarkon nem fordul meg, vagy a Nemzeti Színházat nem tekinti meg, előadásán nem vesz részt és folytathatnánk tovább a különböző szállodákkal, mozikkal, kisebb-nagyobb üzletekkel. Nem kívánom

felsorolni a régi gyárakat, üzemeket, a világhírű arany és ezüst ötvös-céhdinasztiákat, a kis udvari műhelyeket, ahol sok, külföldön is ismert remekmű készült. A ma kiszorította a múltat és ezen a 2 négyzetkilométernyi területen található a nyomdak egész sora, világhírű műszereket előállító vállalatok, szövetkezetek és közép-, valamint nagyüzemek központjai, telepei.

Helytörténeti bizottságunk, amely a múlt hagyományait tárja fel és ápolja, nagy gondot fordít a jelen kérdéscire és egyben a terület jövőjére is. Munkánkat nem a gyorsaság, az eredmények hajhászása jellemzi. Célunk a pontos, eredményes kutatás. A múzeumok vezetői nem vetély-, hanem segítőtársuknak tekintenek és segítőkészségük minden területen megmutatkozik.

Milyen csoportjaink működnek?

1. *Műemlékek feltárása, nyilvántartása, figyelemmel kísérése.* Egy példa: a Holló u. 4. sz. ház tűzfalán távcsővel két 1848. évi ágyúgolyót fedeztem fel. Számtalanszor elmentem mellette, nem vettem észre. A levelezésből olvasom, hogy a Műemléki Felügyelőség szívesen vette bejelentésemet, sőt a ház felújításakor (műemlékház) ennek megfelelően intézkedik.

2. *Emlékművek gondozása, újak elhelyezése.* Az együttműködés a kerületi KISZ-bizottsággal kitűnő és így a számtalan emléktábla gondozása megoldott. A hibás vagy olvashatatlan szövegű táblák rendbehozásáról kérésünkre a Fővárosi Emlékmű Felügyelőség gondoskodik. A KISZ szervezetek az üttörők gondozásbavételi emléklapot kapnak. Ki kell emelni, hogy sok tábláról van szó, s bizottságunk közreműködése nélkül a csekély létszámú felügyelőség ezt a feladatot napi „ellenőrzéssel” nem tudja ellátni. Ide soroljuk az udvarokban elhelyezett, művészeti szempontból értékes szobrokat is.

A Holló u. 6. számú ház falán olyan németnyelvű márványtáblát fedeztem fel, amely az 1838. évi budapesti árvízet örökíti meg. Sajnálatos befröcskölés, gipszelés, a helytelen kezelés, a nemtörődömség következtében csak 3x3 cm kis márványszegély tűnt fel. Egy teljes vasárnapi munkám hozta felszínre az értékes táblát. Hogy veszendőbe ne menjen, a Műemléki Felügyelőség kérésére intézkedett, hogy a szanálására váró házról a tábla a 4. számú műemlékházra kerüljön.

Ez a csoportunk foglalkozik a homlokzati műemlékekkel, valamint a na-

gyon régi, kb. 150—200 éves kutakka. is.

3. *Ifjúsági csoportunkat* sajnos évről-évre újjá kell szerveznünk. Ezt a KISZ kerületi bizottságával, a csapatvezetők és a KISZ-titkárok segítségével végezzük el. Elsősorban vetítettképes előadásokat tartunk az iskolákban és a KISZ-klubokban, másrészt bevonjuk a bizottság munkájába — a vezetők által megállapított kereteken belül — az ifjúságot. Városnéző utakat rendezünk részükre a kerület jobb megismerése érdekében.

4. *Írók-művészek csoportja.* Ebben a munkában egyre több érdeklődőt találunk. Kerületünkben mindig neves írók, művészek laktak és laknak ma is. A kezdeményezéseinket siker kíséri (pl. a Hefesi Sándor tér és emléktábla, vagy a lebontott Király Színház helyén emléktábla). Kevésbé járt sikerrel az a törekvésünk, hogy a lebontott Hacker-szálát (Tanács krt. 7.) vagy a volt Miklósi Gyula féle színházat (a mai Klauzál-téri vásárcsarnok helyén) emléktáblával jelöljük meg. Ez a csoportunk foglalkozik a színházak és a filmszínházak érdekes életével és történetével is.

5. *Kiállítási csoportunk.* Számos olyan művészeti alkotás született kerületünkben, amiről nem is tudnak. Kiállítási csoportunk 1975. végén bemutatta Roth Miksa üvegfestő védett gyűjteményét. Roth Miksa (1865—1944) sok szép alkotott és alig akad olyan ember, aki ismerne a Zeneakadémia, az Országház színes ablakának alkotóját. Nemcsak belföldön, hanem külföldön is sok szép munka maradt utána.

Készülünk egy kiállításra, amely kerületünk múltját és jelenét mutatja be fényképeken. Különleges kiállítások rendezésére is gondoltunk. Sokat jelent számunkra a kerületi néprfront vezetőinek hathatós segítsége, rendszeres érdeklődése.

6. *Külön térképészeti csoportunk* működik, amely nemcsak tanulmányozza a levéltárak anyagát, hanem lerajzolja, s egy későbbi kiállításra elő is készíti azokat. A térképek nélkül ugyanis nemcsak a kerület kialakulását és múltját nem tudjuk kellően feldolgozni, de a középületek, a gyárak és a közlekedés fejlődését sem lehet tanulmányozni. Még az árvizek pusztítását is ezen keresztül lehet megismerni, a mocsaras, erdős vidéket, csatornákat és a nagyobb vizeket bemutatni. Gondoljunk csak Reitter Ferencre, aki a körút helyén hajózható csatorna létesítéséért harcolt a múlt század végén.

7. Egyik legjelentékenyebb csoportunkban az üzemek történetét feldolgozó foglalkozásokat helyet. Serény, alapos munkájukról sok szép kiadvány tanúsodik. Ez a csoport 3 éve kap közvetlen tájékoztatást a bizottságunktól. Dicséret illeti az igazgatókat és a szövetkezeti vezetőket, akik ezt a munkát kérésünkre segítették. Jövőben sem hagyjuk magukra nehezen beszervezett munkatársainkat és az irattári anyag kezelésén kívül széles körű tájékoztatást adunk munkájukhoz. Ez a csoportunk foglalkozik a szocialista brigádok naplóinak megfelelő üzemtörténeti tanácsadáshoz szükséges tudnivalók terjesztésével.

8. Rendszeresen bővítjük a már megjelent és időközben elfogyott, Erzsébetváros című, 500 oldalas könyv adatanya-

gát. Ez a monográfia véleményünk szerint csak alapnak alkalmas és még három-négy kötetnyi anyag feldolgozása szükséges, a teljességet azonban még ezzel sem érjük el. Az öt éve megjelent könyv kedvező visszhangja alapos munkára serkenti az írókat, történészeket. Átmenetileg arra gondolunk, hogy Erzsébetvárosi Füzetek címen adjuk ki a különböző témakörben összegyűlt anyagot.

9. Részt veszünk a Fővárosi Művelődési Ház és a Postás Szakszervezet „Szalay” helytörténeti csoportjának munkájában és ismereteink bővítésére az ország minden honismereti klubjával keressük a kapcsolatot.

Dr. Légrádi Dezső

Honismereti szakköri szemlék Komárom megyében

A Komárom megyei Tanács Művelődésügyi Osztálya és a Komárom megyei Művelődési Központ határozatára a Múzeum Hónap keretében minden évben megrendezzük a honismereti szakkörök szemléjét. Célja, hogy a szakkörök bemutatkozzanak egymásnak és a megye honismerettel, helytörténettel foglalkozó szakembereinek.

Az első szemlést 1974. október 29-én Komáromban rendeztük meg, ahol a komáromi és környékbeli szakkörök mutatkoztak be. A szakkörök anyagából kis kiállítást rendeztünk. Néprajzi tárgyak, eszközök, szöftések, természetismereti gyűjtemény, pályázatok dokumentáltak a szakkörökben folyó több éves munkát.

A kiállítást a szakkörök szóbeli beszámolóival egészítették ki. Ezekből megtudtuk, hogy a komáromi Klapka György és a Petőfi Sándor Általános Iskola szakköre a tárgyi gyűjtés mellett múzeumlátogatások, túrák szervezésével egészíti ki a történelmi tananyagot. A Jókai Gimnázium szakkörében a résztvevők a könyvtár, a források használatának megtanításával a feldolgozó munkát is megkezdtek. A kishéri Táncsics Mihály Gimnázium néprajzi szakköre Túri Róbert vezetésével évek óta kiváló eredményeket ér el az országos pályázatokon, a Soproni Diáknapokon. A környék népi hagyományait, a kismesterségek, a paraszti gazdálkodás gazdag anyagát rendszerű munkával gyűjtik össze, és színvonalasan fel is dolgozzák.

A szemle további programjaként a megyei szakkörök vezetőinek tanácskozása következett. A hozzászólások a szakkörök munkája tervszerűbb, folyamatosabb, intenzívebb irányításának szükségességét hangsúlyozták. Ennek egyik feltétele a tapasztalatcserék, továbbképzések rendszeres megrendezése, a szakkörök működési feltételeinek fokozatos javítása.

A megkezdett úton előrelépést jelentett az 1975. október 27-én megrendezett második szemle, amelyen a „Kiváló Szakkör”-i cím eléréséért indított megyei pályázat résztvevői szerepeltek. A kiállításon néprajzi tárgyak, fotók, falukronikák, üzemtörténeti leírások, térképek, népi műemlékek fotódokumentációi mutatták a szakkörök sokoldalú tevékenységét.

A kiállítást és a szemlést a Hazafias Népfront Honismereti Bizottsága részéről Kozel Leoné nyitotta meg. A kiállítás a szakköri tevékenységnek csak egyik oldalát, a gyűjtést dokumentálta, ezt egészítették ki a szemle alkalmával a szakkörvezetők és az aktívan dolgozó szakköri tagok beszámolóival.

A sort a kishéri Táncsics Mihály Gimnázium néprajzi szakköre nyitotta meg. Túri Róbert szakkörvezető sokszorosított beszámolóit készítette eddigi munkájukról, amelyet a résztvevőknek közreadtunk. Az évek óta kitűnően működő szakkör két tagja — Mészáros Zsuzsanna a Határhazánál, Lux Márta pedig a Szarvasmarha-tenyésztés módja c.